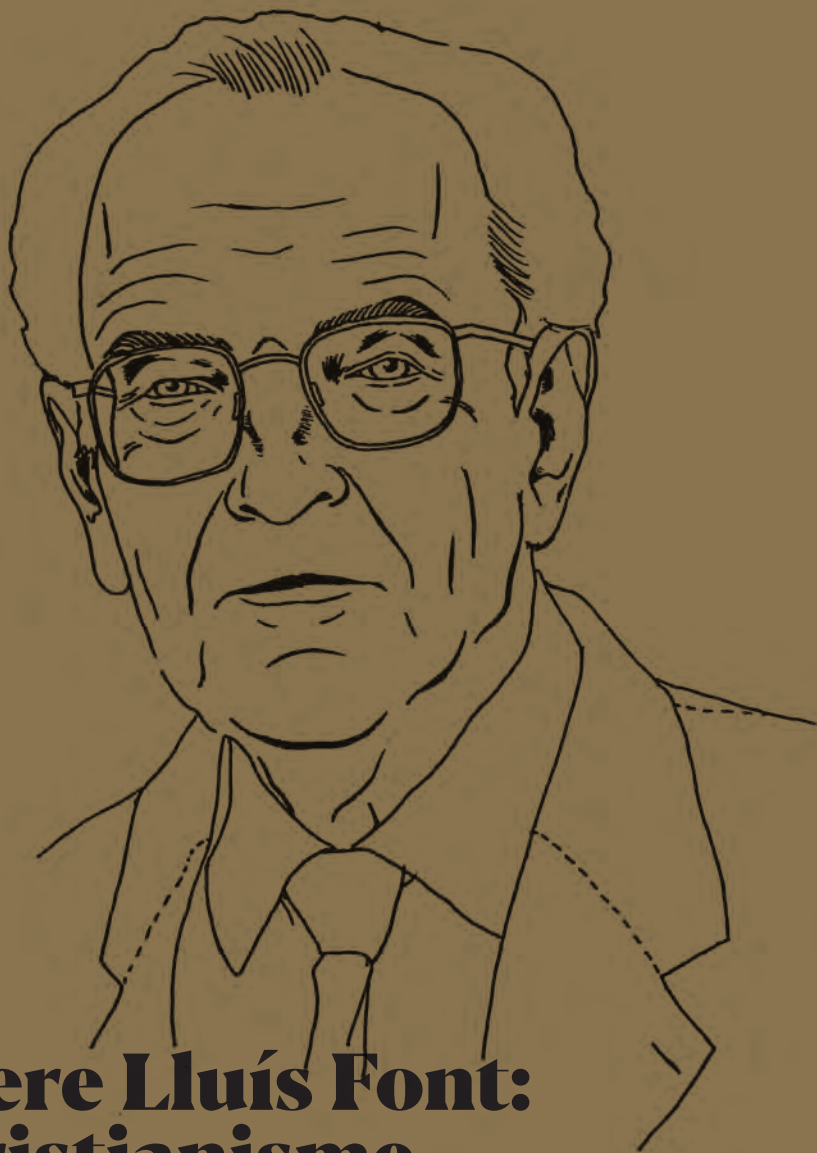

Pere Lluís Font: cristianisme, filosofia, Catalunya

Gabriel Amengual | Ignasi Boada | Antoni Bosch-Veciana |
Montserrat Camps Gaset | Jaume Casals | Maria Corominas
Piulats | Josep Maria Forné | David Jou | Jaume Mensa i Valls |
Josep Olesti | Josep Ramoneda | Mercè Rius | Francesc Torralba.

p.7

Un discurs lliure
JOSEP RAMONEDA
p.48

Una lectura de Kant
MERCÈ RIUS
p.50

Un pensador únic
FRANCESC TORRALBA
p.53

Pere Lluís Font
MIQUEL JORDÀ
p.56

**MONOGRÀFIC:
PERE LLUÍS FONT:
CRISTIANISME,
FILOSOFIA, CATALUNYA**
p. II

*p.*13

p.17

Modernitat i fe cristiana
GABRIEL AMENGUAL
p.17

Glossa, des de l'admiració i l'estima
IGNASI BOADA
p.19

Evocació i passejades a mig matí
ANTONI BOSCH-VECIANA
p.22

El filòsof i la teologia
MONTSERRAT CAMPS GASET
p.28

Notes per a un retrat
JAUME CASALS
p.30

Una bona influència
MARIA COROMINAS PIULATS
p.35

Professor i mestre
JOSEP MARIA FORNÉ
p.37

Set dons
DAVID JOUR
p.39

Mestre de la paraula
i del pensament
JAUME MENSA I VALLS
p.43

El seu Pascal
JOSEP OLESTI
p.45

p.58

CRISTIANISME
p.59

Cristianisme i modernitat
p.59

Sobre l'imaginari cristià
p.93

Ser cristià en el temps de les Homilies
d'Organyà i en el nostre
p.104

Per què soc cristià
p.II4

Per què vaig a missa els diumenges
p.II6

Sobre el bon ús i el mal ús de la religió
p.II9

FILOSOFIA
p.121

¿Té sentit parlar de filosofia cristiana?
p.121

Som fills d'Abraham i de Parmènides
p.135

Elogi de les Facultats de Lletres
p.144

Confessió
p.161

La inquietud en la recerca
de l'infinit en el temps de Nadal
ORIOL PÉREZ I TREVIÑO
p.286

El cas de Maria Branyas, la dona més gran del món, que morí el passat mes d'agost de 2024 en una residència d'Olot a l'edat de 117 anys, ha posat de manifest com en les nostres societats l'obsessió per l'eterna joventut pot conviure perfectament amb una mena de fascinació per la longevitat. Una fascinació, però, que no sempre comporta poder viure la vellesa sentint-se respectat, acompanyat i valorat, perquè en aquestes mateixes societats moltes altres persones grans són infravalorades, menystingudes i ignorades.

No deixa de ser una gran contradicció que, al mateix temps que ens admira i enorgulleix que la vuitena persona més gran de la història hagi estat coneguda com la *superàvia* catalana, sovint no es presti l'atenció deguda a la situació de molts avis i àvies anònims sotmesos a unes condicions de vida marcades per la vulnerabilitat i l'oblit. Una paradoxa sorprenent i forassenyada si tenim en compte que la vellesa és una etapa de la vida inexcusable, que ningú no pot defugir. Per això, no posar tot el zel necessari per superar les mancances que afligeixen una part important de la gent gran és un dels pitjors signes de niciesa i d'insensatesa que poden cometre les generacions *actives* d'avui, que si Déu vol seran els avis i àvies de demà.

Per captar la dimensió de la dificultat d'envellir amb seguretat i amb unes condicions de vida plenament dignes, no cal remetre's als episodis més foscos de la pandèmia de la covid-19, que una bona part d'aquest col·lectiu va patir d'una manera especialment esfereïdora. Són múltiples els factors d'alarma que avui justifiquen la necessitat imperiosa d'unes

polítiques més decidides per afrontar les problemàtiques que afecten les persones grans, més encara si tenim en compte que l'esperança de vida va en augment i que a Catalunya ja hi ha més d'un milió i mig de persones majors de 65 anys, un 20 % de la població.

És una obvietat que la fragilitat augmenta amb la vellesa, però sovint no es tenen prou en compte les conseqüències concretes d'aquest fet. Més enllà de l'*edatisme* o discriminació per raons d'edat, amb diversos estereotips negatius que pengen sobre la gent gran (deteriorament, inutilitat laboral, l'estigma de la pèrdua de memòria o de facultats mentals, etc.), el cert és que una tercera part de les persones majors de 65 anys estan en risc de dependència o de patir alguna patologia limitadora. A partir d'aquesta edat creix també significativament l'exposició al risc de suïcidi a causa de la soledat no desitjada, l'afebliment, els impediments físics o d'un patiment que va més enllà de les xacres de l'edat, perquè també pot ser de caràcter psicològic, moral o espiritual. Amb la senectut incrementa alhora el desvaliment davant dels enganys, les estafes, la inseguretat habitacional o el maltractament gerontològic. Per no parlar del risc de pobresa associat: gairebé la meitat de jubilats tenen dificultats per arribar a final de mes només amb la pensió que reben.

En el seu missatge per a la IV Jornada Mundial dels Avis i la Gent Gran del passat 28 de juliol del 2024, el papa Francesc ens recordava que a la Bíblia envellir és un signe de benedicció, si bé ja hi trobem sovint la por a l'abandó: «No em rebutgis al temps de la vellesa; ara que decau el meu vigor no m'abandonis» (Sl 71,9). No ens hauria de costar tant d'entendre que la soledat, en les seves diverses formes i causes, sigui una de les arrels principals de la majoria de mals que angonen molts ancians al món (i també molts joves, perquè la solitud no desitjada és cada vegada més un problema intergeneracional). En els casos més extrems, aquesta soledat agafa una dimensió especialment tràgica i penosa en persones d'edat més avançada. Sovint veiem a través de la pantalla com a ciutats i pobles devastats per la guerra moltes persones grans es queden soles, que resten com a únics signes de vida en zones on campen l'abandó i la mort, i són els últims a ser desallotjats quan ja no hi ha més remei. Més recentment hem vist un altre signe proper de la

major vulnerabilitat de la gent gran davant de les catàstrofes: un 50% dels morts arran dels aiguats al País Valencià, tenien més de 70 anys.

Però no cal anar a zones de conflicte, d'inundació o d'emigració per certificar un sofriment major per part dels més grans. En les societats més benestants, la cultura individualista i una manera d'entendre la realització personal associada a un estil de vida el més autònom i deslligat dels altres possible, a mesura que s'envelleix i les forces disminueixen, «el miratge de l'individualisme, la il·lusió de no necessitar ningú i de poder viure sense vincles, es revelen amb tota la fredor: hom es troba necessitat de tot, però sovint sense cap ajuda pròxima ni ningú amb qui comptar. És un trist descobriment que molts fan quan ja és massa tard», diu el Sant Pare en el seu missatge.

En tot cas, la soledat i molts dels mals que afeixuguen els més grans no són pas una mena de maledicció inevitable, sinó el fruit de decisions o inaccions —polítiques, econòmiques, socials i personals— que d'una manera o altra no reconeixen la plena dignitat de tota persona més enllà de les circumstàncies i de la situació en què es trobi. Això —diu també el papa Francesc— «succeeix quan es perd el valor de cadascun i les persones es converteixen en una mera càrrega onerosa, en alguns casos massa elevada. El pitjor és que sovint els mateixos ancians acaben per sotmetre's a aquesta mentalitat i arriben a considerar-se a si mateixos com un pes, desitjant ser els primers a fer-se a un costat».

Són moltes les famílies que en un moment o altre acaben coneixent i experimentant de primera mà l'oferta limitada de places a les residències i als centres hospitalaris públics i les dificultats d'accedir-hi. Com també és sabut que el cost econòmic d'un centre de caràcter privat és directament inabastable per a la majoria d'elles. La tramitació del servei públic d'atenció domiciliària és llarg, feixuc i sotmès a moltes constriccions, entre les quals cal comptar un sistema de salut amb mancances i uns serveis socials desbordats. Potser per això mateix es tracta d'un camp, el de l'atenció domiciliària, en què ha crescut considerablement l'oferta d'empreses que han descobert que la vellesa també pot ser un negoci. En dona fe la creixent publicitat d'aquest tipus d'empreses als mitjans de comunicació.

Certament que totes aquestes problemàtiques han de trobar resposta sobretot en l'àmbit de les institucions públiques o privades, especialitzades i professionalitzades. I cal valorar enormement la tasca d'entitats socials del tercer sector que fan atenció a la gent gran i dels voluntaris i voluntàries que col·laboren i destinen part del seu temps a programes d'acompanyament i de suport a persones grans que viuen soles. Però les solucions tampoc no són únicament tècniques ni depenen exclusivament dels recursos econòmics que s'hi puguin destinar, ni de la bona predisposició de persones sensibilitzades i altruistes, sinó que reclamen la implicació de tots els ciutadans des del punt de vista de l'empatia, la proximitat, la consideració, l'afecte, la tendresa i el respecte. Una tendresa i un respecte que poc tenen a veure amb el paternalisme displ·cent i l'infantilisme verbal amb què sovint enllestim el tracte amb aquells que ens ho han donat gairebé tot. ω

Amb motiu de la celebració dels seus noranta

anys el passat 1 de maig del 2024, aquest monogràfic especial (*Pere Lluís Font: cristianisme, filosofia, Catalunya*) vol retre un homenatge agraït a un dels grans filòsofs catalans del darrer mig segle, respectat, valorat i estimat pels qui al llarg de més de quatre dècades han passat per les seves classes, especialment a la Universitat Autònoma de Barcelona, en la Facultat de Filosofia de la qual va ser professor des dels seus inicis (1968) fins al moment de la seva jubilació, l'any 2004. Del 1964 al 1968, també havia estat docent a la UB. Una llarga i fructífera trajectòria acadèmica sense pretensions de *carrerisme*, tal com diu ell mateix, que va començar amb un *autoexili* de set anys —també en paraules seves— a Tolosa de Llenguadoc, on es llicencià en filosofia a la universitat pública (1959) i en teologia a l'Institut Catholique (1962).

El seu treball filosòfic i acadèmic compta amb la publicació d'un centenar de llibres amb unes claus de volta irrenunciables: Descartes, Montaigne, Spinoza, Kant, Pascal. Algunes edicions i traduccions al català d'aquests autors han estat llargament elogiades i premiades, com és el cas de la traducció catalana dels *Pensaments i opuscles* de Blaise Pascal (2021). Val la pena esmentar també la seva participació al Congrés de Cultura Catalana entre 1975 i 1977 com a promotor de l'àmbit sobre el fet religiós, la seva activitat a l'Institut d'Estudis Catalans com a membre numerari des del 1990 i de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona des del 2009. Va rebre la Creu de Sant Jordi el 2003 i fou investit doctor *honoris causa* per la Universitat

de Lleida el 2005. La forta empremta dels seus orígens pagesos l'ha portat en ocasions a escriure o a impartir algunes conferències sobre el seu Pallars natal. La seva obra i el seu itinerari són, doncs, extensíssims, tal com queda palès en una completa «Cronologia i bibliografia essencials» que s'inclou en les pàgines que segueixen.

Pere Lluís Font, a més, ha estat i segueix sent avui amb noranta anys un intel·lectual catòlic de referència. La intuïció forjada de ben jove —ell en diu *el gran descobriment de la meua vida*— de fer possible una inculturació moderna del cristianisme, o d'una *convivència pacífica* entre la fe cristiana i les evidències culturals del nostre temps, ha vertebrat una part important de la seva reflexió i ha estat la font d'inspiració de multitud de seminaris, debats i publicacions dutes a terme per la Fundació Joan Maragall, de la qual ha estat un *alma mater* des de la seva creació, ara fa trenta-cinc anys. També la revista *Qüestions*, amb vocació renovada d'esdevenir un espai d'obertura a la contemporaneïtat des d'una mirada cristiana, és deutora d'aquesta necessitat d'un diàleg fecund entre fe i cultura.

Aquest monogràfic vol oferir un petit testimoni del seu llegat amb una miscel·lània de textos, seleccionats en bona mesura per ell mateix, que van de l'assaig acadèmic o l'opuscle fins a l'article periodístic. Alguns d'aquests textos es publiquen per primera vegada en aquest número, d'altres han estat editats prèviament en diferents publicacions i els reproduïm aquí, eventualment revisats i actualitzats, per la seva significació a l'hora de copsar suficientment el ventall de temes sobre els quals ha pensat i ha escrit. S'han disposat els textos seguint l'ordre dels tres conceptes que acompanyen el títol del monogràfic: (1) la seva convicció d'un cristianisme arrelat en la modernitat i d'una modernitat que no renega de la seva ànima cristiana; (2) la seva estima i passió per la filosofia i la docència; i (3) el seu compromís amb la llengua, el país i la cultura catalana. Acompanyen aquesta miscel·lània una semblança col·lectiva amb la participació de tretze autors que glossen algun aspecte de Pere Lluís Font, i una entrevista realitzada el setembre del 2024 per a aquesta revista.

En un temps de diàspora com l'actual, la seva percepció d'un cristianisme en diàleg amb la modernitat és aigua

fresca per a molts cristians que, com ell, sentint-se en certa manera hereus del que va significar i del que podia haver suposat el Concili Vaticà II, continuen compromesos amb la seva pertinença cristiana i amb l'Església, malgrat tots els malgrats. Una fidelitat, tanmateix, que es vol compatible amb l'expressió lliure de les idees i amb una mirada crítica irrenunciable per a la intel·ligència. Georges Bernanos ho expressava amb aquestes paraules plenes de raó l'any 1945: «Je crois toujours qu'on ne saurait réellement “servir” —au sens traditionnel de ce mot magnifique— qu'en gardant vis-à-vis de ce qu'on sert une indépendance de jugement absolue. C'est la règle des fidélités sans conformisme, c'est-à-dire des fidélités vivantes». L'esperit crític, en definitiva, també pot ésser un signe majúscul de lleialtat i estimació. I el de Pere Lluís Font, sens dubte que ho és.

15

Som molts els que ens sentim interpel·lats d'una manera o altra pel seu treball seriós i rigorós, de prosa erudita però al mateix temps accessible, per la seva pulcritud intel·lectual i el seu tarannà auster però entranyable, proper, generós i pacient, capaç de desvetllar —potser sense pretendre-ho del tot— l'afany pel saber i la frisança espiritual que nien sempre al cor del neòfit, lluny de prejudicis acadèmics o tancaments ideològics. I són molts també, ben segur, els que se'n poden considerar, en bona mesura, deutors o fins i tot deixebles, encara que ell prefereixi anomenar-los amics.

MIQUEL CALSINA

Director de Qüestions de Vida Cristiana